

Academicianul Virgil Cândea, cărturar și bibliofil

Ioana Valentina POPESCU, bibliotecar
 Biblioteca Academiei Române. Serviciul Comunicarea Colecțiilor
 Calea Victoriei, nr. 125, cod poștal 010071, sector 1, București
 tel.: +4021.2128284-85, fax: +4021.2125856, e-mail: popescuoanavalentina@gmail.com

Virgil Cândea (1927-2007) a fost incontestabil un prieten al domeniului biblioteconomic, dacă ne gândim la activitatea desfășurată în bibliotecă. Încă din 1949, după terminarea Facultății de Filosofie, a fost repartizat la un ziar central, *România Liberă*, repartiție pe care însă a refuzat-o¹, dorința lui fiind să lucreze în bibliotecă. Astfel, în anul 1950 a avut primul loc de muncă în cadrul Bibliotecii Academiei Române, unde și-a desfășurat activitatea vreme de 11 ani, activitate pe care a definit-o ca fiind „un ocean de cărți, de manuscrise, de vechi documente.”² În alt context, Virgil Cândea spunea că Biblioteca Academiei Române a contribuit decisiv la formarea sa, ea fiind un „teaur al culturii românești și universal păstrat în cărți, reviste, manuscrise, documente și colecții rare de mare preț”³. Un apropiat al Bibliotecii Academiei Române, Virgil Cândea a fost persoana îndreptățită să spună că ea este biblioteca națională a țării, datorită superiorității pe care i-o dădea „vechimea, bogăția și valoarea colecțiilor [...], precum și activitatea bibliografică (în primul rând întocmirea bibliografiei naționale retrospective)”⁴.

La început a fost bibliograf, aprofundând domeniul Bibliografie sub îndrumarea lui George Băiculescu, Clasificarea Zecimală i-a fost explicată de Ion Lupu, iar Catalogarea cărților de Traian Popovici, la care trebuie adaugați redevabili specialiști precum Gabriel Ștrempel, cercetător al manuscriselor și cărților vechi românești și Viorel Cosma, cercetător al istoriei muzicii, oameni valoroși pe care Virgil Cândea îi menționa într-un interviu din anul 2002, în primul număr al revistei *Saeculum*.

Ani importanți a petrecut la Secția de Documentare a bibliotecii, denumită din 1957, Secția de Documentare Științifică, al cărei șef a fost până în 1961. Secția a avut o activitate importantă în acea perioadă de regândire a managementului colecțiilor Bibliotecii Academiei Române, astfel că, într-un timp scurt, au fost elaborate lucrări considerate instrumente în munca de cercetare științifică⁵, la care Virgil Cândea și-a adus din plin contribuția.

În anul 1962, timp de câteva luni, Virgil Cândea a fost șef al Serviciului de Documentare, care aparține Oficiului Național de Turism „Carpați”, urmând ca în același an destinul să îl poarte înapoi spre bibliotecă, unde și-a desfășurat activitatea între anii 1962-1965, ca șef al Bibliotecii Institutului „Dr. I. Cantacuzino”, dovadă în plus că se simțea aproape de cărți⁶.

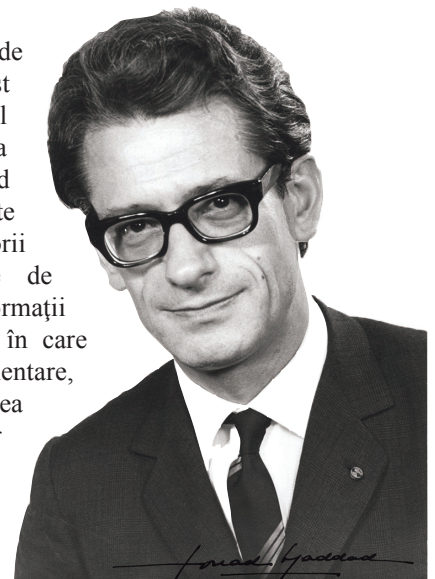
Anii petrecuți în bibliotecă au coincis cu perioada de început în ale scrisului, debutul efectiv făcându-l în anii de studiu la Liceul „Sf. Sava”. Virgil Cândea a semnat primele texte în *Revista Literară a Liceului Sf. Sava*, al cărui redactor

a fost între anii 1943-1944. În revistă se pot găsi lucrări de debut ale personalităților care au studiat la această școală de prestigiu din capitala țării, astfel că Virgil Cândea era unul dintre tinerele talente care se afirmă prin publicarea de poezii și recenzii⁷.

Din anul 1955 a fost co-fondator al revistei *Studii și cercetări de bibliologie*, împreună cu Mircea Malița, directorul Bibliotecii Academiei Române între 1950-1955. La primele trei numere ale revistei, Virgil Cândea a fost redactor, urmând ca în celelalte numere să semneze prefața.

Virgil Cândea a fost preocupat de munca de cercetare și documentare, o trăsătură marcantă a unui cercetător în domeniul istoriei. Împreună cu Aurel Avramescu, membru corespondent al Academiei Române din 1955, a elaborat lucrarea *Introducere în documentarea științifică*, o monografie de 520 de pagini, care a fost socotită „primul tratat pe această temă din România și al doilea apărut în lume, după cel al lui Paul Otlet”⁸ (din 1934). „Volumul *Introducere în documentarea științifică* este un document generos și valoros, în care sunt prezentate soluții tehnice și teoretice de abordare a materialului documentar”⁹. Cartea este o lucrare de specialitate, pentru domeniul biblioteconomic și cel academic, apărută la Editura Academiei în anul 1960. Coautorul lucrării, Aurel Avramescu, era un „pionier în interpretarea matematică a informaticii și scientometriei”, fiind așezat printre cei care „au creat instrumentele actuale ale documentării științifice”¹⁰. De altfel, în 1964, Centrul de Documentare Științifică a fost încredințat spre conducere academicianului Aurel Avramescu, titlul academic primindu-l în 1963¹¹.

Bine primită de public, lucrarea fost considerată un manual pentru documentația științifică, prezentând aspecte întâlnite de cercetătorii care aveau nevoie de cunoștințe și informații privitoare la modul în care se face o documentare, dar și la prelucrarea informațiilor adunate. Această lucrare a fost, și este încă, socotită o „importantă

contribuție la literatura documentalistă [...] care își va găsi locul în biblioteca fiecărui cercetător, a fiecărui institut științific, a fiecărui cabinet tehnic.”¹² Printre temele tratate în lucrare sunt de menționat: rolul și importanța documentării; sursele generale de documentare; documente (clasificarea documentelor, clasificarea zecimală, informații orale, documentele auditive, documentele muzeistice); fazele documentării; anexe. Autorii specifică în introducerea lucrării că prin aceasta „acordă o atenție egală tuturor surselor de documentare (grafice, iconografice, auditivo-vizuale și piese de muzeu), evitând tendința altor manuale de a se limita la documentele scrise”¹³.

În timpul petrecut la Biblioteca Academiei Române, Virgil Căndea a fost implicat în elaborarea unor publicații de specialitate, considerate instrumente în munca de cercetare, depusă în sala de lectură a unei biblioteci. Lucrările au fost publicate de Editura Academiei Române, astfel: *Materialismul dialectic și științele contemporane ale naturii. Indice bibliografic selectiv, 1945-1960*, 131 de pagini, carte apărută în anul 1959; *Ghid de documentare în științele naturii și științele aplicate*, publicație de 437 de pagini apărută în anul 1960; *Ghid de documentare în științele agricole*, însumând 271 de pagini, în același an¹⁴. Multe au fost și articolele scrise în publicații periodice de specialitate, dintre care menționăm *Călăuza bibliotecarului*; *Revista Bibliotecilor*; *Studii și cercetări de bibliologie*.

În acei unsprezece ani, bibliotecar fiind, a fost martorul unor evenimente dureroase pentru un iubitor de carte și colecționar, cum era distinsul istoric. Concret, colecția Bibliotecii Academiei a fost epurată de comuniștii veniți la putere. Pentru că noul regim politic care se instaurase în România se comporta ca un cenzor cultural cu tot ce a fost scris până în anul 1940, dar și cu ce se scria în continuare, multe dintre cărțile și periodicele păstrate la Biblioteca Academiei Române au fost epurate de către activiștii de partid. Însuși Virgil Căndea a fost martor al acestor vizite neplăcute care aveau loc în depozitele de publicații. Din relatările distinsului academician, reiese neprofesionalismul celor care decideau, după reguli impuse de ideologia partidului comunist, ce publicații sunt trecute la fondul secret și care sunt lăsate să fie studiate liber.

„În 1950, când am fost angajat în Biblioteca Academiei, epurarea fondurilor de periodice era în toi. Ea era efectuată de activiști, care își împărțeau timpul între Comitetul de Partid al Academiei Române, unde aveau sarcini prioritare, și munca în depozite (verificarea se făcea la raft, nu după cataloage și fișe, care nu ofereau elemente de selecție suficiente). Cu teancurile de etichete D (= documentare) sau S (= secret) în mână, ei stabileau regimul viitor de consultare a cărților, care nu putea fi decât arbitrar. Labilitatea criteriilor privind nocivitatea fiecărei categorii de publicații apare din succesiunea instrucțiilor de epurare, uneori contradictorii.”¹⁵ Astfel de întâmplări au fost relatate de Virgil Căndea, în „Cuvântul înainte” la cartea *Gândirea interzisă. Scrieri cenzurate. România 1945-1989*, coordonator științific Paul Caravia, carte lansată în anul 2000.

Într-o oarecare măsură, se poate spune că aceste evenimente triste au stat la baza motivației de a dona o parte din biblioteca personală, Bibliotecii Academiei Române. Donația a devenit o certitudine în anul 2009 când, pe 10 noiembrie, a fost inaugurat spațiul de lectură și studiu. Distinsul academician Virgil Căndea a dorit să își lase colecția valoroasă de cărți în locul cel mai potrivit cu putință, alegând astfel ca „averea sa

intelectuală (cărți, periodice, fotografii, casete) să se alăture patrimoniului”¹⁶ instituției de aleasă și exemplară valoare. De altfel, Biblioteca Academiei este biblioteca de care „se simțea permanent legat și reintrarea acestor volume în circuitul cercetării științifice, astfel încât să producă în continuare roade valoroase, așa cum tatăl meu își dorea”¹⁷, a fost cea mai bună opțiune.

Întregul fond de carte donat a fost depus cu grijă în spațiul care a devenit „Sala de lectură Virgil Căndea”, locul unde cărțile marelui om de cultură sunt păstrate, studiate, iubite și protejate, așa cum Virgil Căndea își dorea fie biblioteca rămasă în urma sa. Din colecția personală a academicianului, sunt catalogate și înregistrate în sistem, aproximativ 2.126 de titluri, restul de cărți așteptând în anexa sălii, introducerea treptată în sistem. Doar așa ele devin vizibile pentru cei care doresc să le studieze, existând posibilitatea de a le găsi prin simpla interogare a catalogului online (OPAC) al Bibliotecii Academiei Române.

Cea mai indicată persoană să facă referire la donația de carte a academicianului Virgil Căndea este fiica sa, conf. dr. Ioana Feodorov, care arăta că „din colecția bogată pe care, în calitate de succesoare, o voi dona B.A.R., au intrat deja în fondurile Serviciului de Manuscrise-Carte rară 100 de volume cu valoare bibliofilă deosebită, majoritatea străine, date între 1592 și 1881, dintre care 75 sunt unicate”¹⁸.

Colecția de carte din acest spațiu de lectură este constituită din lucrări a căror arie de cuprindere este diversă, redând interesul deosebit pentru științele umaniste al eruditului cărturar. Bogdan Căndea evocă într-un articol, dragostea tatălui său pentru cărți, spunând că „aproape nu era colț în casă unde să nu se afle un raft de cărți și să fie așezate cu foarte multă metodă. Dintr-o diversitate de domenii, la început, volumele de cărți au fost mai apoi triate într-o bibliotecă fabuloasă. Cumpărate de la anticariat sau aduse de peste hotare, ele constituiau o comoară de mare preț pentru cărturar”¹⁹.

Parte din faimoasa bibliotecă personală, cărțile din „Sala de lectură Virgil Căndea” au fost inspirație pentru Nicolae Steinhardt, care a scris în *Jurnalul fericii* despre biblioteca lui Virgil Căndea. După cum amintește și Virgil Căndea într-un articol: „timp de câțiva ani Nicu Steinhardt m-a vizitat în locuința mea din strada Popa Tatu, unde petreceam ceasuri de discuții pe teme de spiritualitate și cultură. Despre cărțile pe care le-a descoperit acolo, amintește el însuși în *Jurnalul fericii*”²⁰. Atunci când venea să ceară cărți cu împrumut „Ce-l seducea pe el era faptul că eu aveam cărți dintr-astea foarte curioase, adică aveam René Guénon, opera integrală, aveam cărți de spiritualitate hindusă, musulmană, budistă, budism Zen.”²¹

Virgil Căndea „avea în camera lui din strada Popa-Tatu o bibliotecă vastă și prețioasă și-mi îngăduia să iau ce voiam dintr-însa. Totul îmi era permis, dar nu totul îmi era de folos, așa încât mă călăuzea, cu zâmbetul lui de intelectual erudit și rafinat, surprins și nițel jenat de preferințele mele vag mundane și mondene, căci mă duceam la el nu numai atras de ortodoxie ci și ahtiat de lecturi, ca la o bibliotecă de împrumut. Virgil dovedea și o fermitate, ca de duhovnic, luată poate și de la numeroșii lui prieteni călugări; peste unii (se furișau discret) dădeam când sosea timpul schimbării volumelor”²².

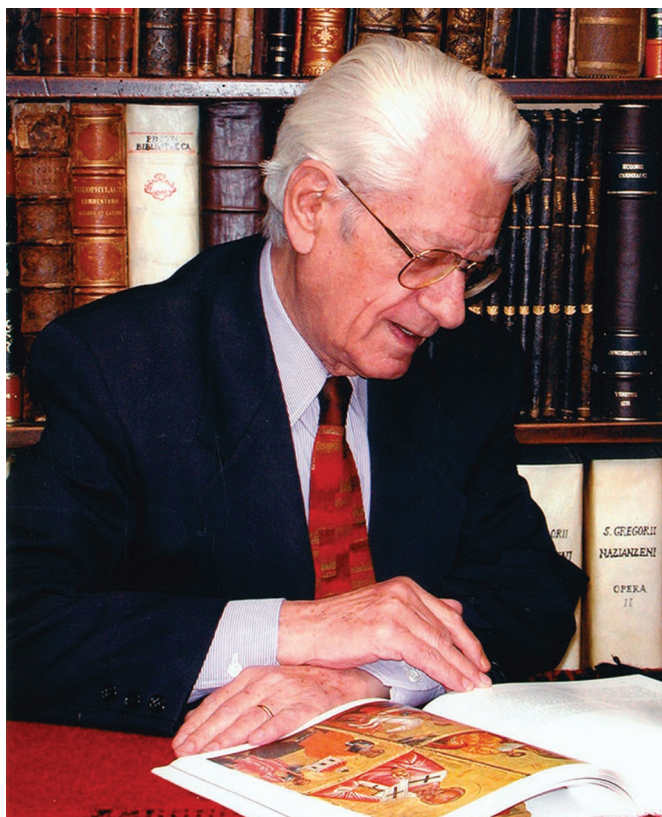
Tot cu prețuire este evocată această bibliotecă și de un fost student, actualmente preot și doctor în teologie, care spune cu nostalgie: „Am avut bucuria nemeritată să îi calc pragul primitoare case, să împrumut cărți din fabuloasa bibliotecă

care îi străjuia toți pereții²³. Deși valoarea incontestabilă a colecției personale de cărți care i-a aparținut lui Virgil Căndea a fost recunoscută în unanimitate de către istorici, a existat un moment când, „cu toată valoarea ei, această bibliotecă, oferită cu multă dragoste, în anul 1990, Bibliotecii Universitare, care, așa cum se aflase, pierduse în decembrie 1989 o serie de manuscrise prețioase în incendiul petrecut acolo, nu fusese acceptată de respectiva instituție²⁴. Însuși Virgil Căndea a avut o reacție impresionantă într-un film document din anul 1999, în care vorbea despre colecția sa de cărți religioase: „Spuneți-mi mie, în România, azi, unde este locul unde ar trebui să las această comoară de opere ale sfinților părinți, acolo le dau [...], unde să fie oameni care să le țină, care să le studieze, care să le iubească și care să le apere.”²⁵

Valoarea de necontestat a cărților care se regăsesc pe rafturile sălii special amenajate de Biblioteca Academiei Române, în memoria academicianului Virgil Căndea, este dată atât de anul în care au fost publicate cât și de autorii cărților. Limba în care sunt scrise și locul în care au fost publicate sunt elemente importante care pun și mai mult în valoare cărțile care au „aparținut vremelnice lui Virgil Căndea”, așa cum stă scris în *ex-libris*-ul prezent pe pagina de titlu a fiecărui exemplar.

Monumentala operă despre patrimoniul cultural românesc înstrăinat a fost preocuparea care a înnobilit întreaga activitate a distinsului om de cultură, doritor să continue lucrarea începută de istorici români precum Nicolae Iorga, Alexandru Odobescu și Nicolae Bălcescu. Virgil Căndea a constatat că există foarte multe obiecte românești de valoare pe teritoriul altor țări, putându-se astfel „face expoziții internaționale fără să trimitem nicio piesă din țară. Pot face o expoziție la New York numai cu ce este în America: bijuterii dace, manuscrise originale, tipărituri românești din secolul XVI²⁶.

Erudiția și determinarea cu care a trecut prin anii regimului comunist sunt un exemplu pentru generațiile de cercetători ai istoriei, ideilor și spiritului românesc. Admirabilă este

activitatea de cercetare făcută ca o continuare la „munca de documentare începută de Nicolae Iorga, Marcu Beza și alții²⁷, pe care Virgil Căndea s-a ambiționat să o facă în ciuda opreliștelor apărute în cale. Tot ce a realizat în cei 60 de ani de activitate a fost făcut cu o neobosită putere de creație care a stat la baza imensei opere formate din sute de studii, monografii și articole.

Este cu atât mai remarcabil faptul că multe dintre lucrările scrise de el pot fi regăsite în colecțiile bibliotecilor naționale străine, dovadă în plus a dimensiunii valorii celui care a fost academicianul Virgil Căndea.

Sursa imaginilor: Arhiva Virgil Căndea.

Note:

1. RUSU-PĂȘĂRIN, Gabriela ; CÂNDEA, Virgil. Noi suntem continuatorii unei mari culturi din Europa. În: *Dizidență sau rezistență prin cultură*. Timișoara: Helicon, [1993], p. 167.
2. *Ibidem*.
3. DEȘLIU, Alex. Virgil Căndea la 75 de ani. Cultura română – valori și drepturi egale în ansamblul culturii niversale (I). În: *Saeculum* [on-line] 1/2002, p. 1-3. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.pro-saeculum.ro/arhiva/pdf/saeculum1.pdf>, accesat în 3.03.2015.
4. CÂNDEA, Virgil. Caracterul biblioteconomic al bibliotecilor academice. În: *Studii și cercetări de bibliologie III*, București: Editura Academiei Române, 1960, p. 89-121.
5. *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România: Cartea centenarului: (1867-1967)*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 88.
6. IVANICI, Ioan. *Nemuritorii*. București : [Agenția Națională de Presă Rompres], 1994, p. 72.
7. *Ibidem*, p. 71.
8. *Virgil Căndea*, [on-line]. Disponibil pe Internet la adresa http://www.crispedia.ro/Virgil_Candea, accesat în 3.05.2015.
9. HAIDUC, Ionel Haiduc. *Tezaurul Academiei Române*, vol. 5: *Colecții de artă*. București: Editura Academiei Române, 2014, p. 209.
10. BALABAN, A. T. Aurel Avramescu – pionier în interpretarea matematică a informaticii și scientometriei. În: *Revista de politica științei și scientometrie*, serie nouă, vol. 1, [on-line], nr. 1, martie 2012, p. 71-74. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.rpss.inoe.ro/articles/9/file>, accesat în 13.05.2015.
11. *Ibidem*.
12. HULUBEI, Horia. Prefață. În: AVRAMESCU, Aurel ; CÂNDEA, Virgil. *Introducere în documentarea științifică*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, p. 3-4.
13. AVRAMESCU, Aurel ; CÂNDEA, Virgil. *Introducere în documentarea științifică*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, p. 25.
14. *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România: Cartea centenarului: (1867-1967)*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 242.
15. ȘTEFĂNESCU, Alex. Din „realizările” regimului comunist – Cărți interzise. În: *România literară* [on-line], nr. 50, 2004. Disponibil pe Internet la adresa http://www.romlit.ro/din_realizile_regimului_comunist_-_cri_interzise, accesat în 3.05.2015.
16. FEODOROV, Ioana. Biblioteca Profesorului Virgil Căndea. O misiune care continuă. În: *Tabor* [on-line], nr. 1, aprilie 2009. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.tabor-revista.ro/pdf/10336.pdf>, accesat în 3.05.2015.

17. *Ibidem*.
18. FEODOROV, Ioana. Donația Virgil Cândea primită de Biblioteca Academiei Române. În: *Revista română de istorie a cărții*, an V, 2008, nr. 5, p. 18.
19. TĂBUȘ, Elena. Doi ani de la trecerea la Domnul a lui Virgil Cândea. În: *Ziarul Lumina* [on-line], 21 februarie 2009. Disponibil pe Internet la adresa <http://ziarullumina.ro/evocare/doi-ani-de-la-trecerea-la-domnul-lui-virgil-candea>, accesat în 3.05.2015.
20. CÂNDEA, Virgil. *Renașterea*, an VIII, nr. 3 (87), martie 1997, p. 23.
21. ȘIMONCA-OPRIȚA, Diana. Omul și construcția interioară: interviu cu Virgil Cândea realizat în 1 februarie 2004, București. În: *Orizont*, [on-line], nr. 9 (1524), septembrie 2009. Disponibil pe Internet la adresa [http://www.romanian-philosophy.ro/newsletter/pages/09_11_noiembrie/\[articole\]Simonca-Oprita_Candea_Orizont.pdf](http://www.romanian-philosophy.ro/newsletter/pages/09_11_noiembrie/[articole]Simonca-Oprita_Candea_Orizont.pdf), accesat în 11.04.2015.
22. STEINHARDT, Nicolae ; CIOMOȘ, Virgil. *Jurnalul fericirii*. Cluj-Napoca: Dacia, 1997.
23. SCORȚEA, Bogdan. Portret de academician creștin: Virgil Cândea. În: *Ziarul Lumina*, [on-line], 16 februarie 2014. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.ziarullumina.ro/memoriament/portret-de-academician-crestin-virgil-candea>, accesat în 3.05.2015.
24. TUGEARU, Liana. La moartea lui Virgil Cândea. În: *România literară*, [on-line], nr. 9, 2007. Disponibil pe Internet la adresa http://www.romlit.ro/la_moartea_lui_virgil_candea, accesat în 9.05.2015.
25. LEAHU, Eugen. *Romania – Cinci preludii ale secolului XXI*, [on-line], un film document de Eugen Leahu. Mircea Diaconu, Ilie Bădescu, Ștefan Câlția, Alexandru Paleologu și Virgil Cândea vorbind despre tradiție colindătorilor de la ASCOR (Crăciunul anului 1999). Disponibil pe Internet la adresa: <https://vimeo.com/8354182>, accesat în 3.05.2015.
26. SINGER, Alexandru Singer. *Dialoguri contemporane*. București: [s.n.], 1999, p. 205.
27. FEODOROV, Ioana. *Divanul lui Dimitrie Cantemir în variantă arabă*. În: *Academica*, mai-iunie 2007, nr. 6-62, p. 58-61.

Bibliografie:

1. AVRAMESCU, Aurel; CÂNDEA, Virgil. *Introducere în documentarea științifică*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960.
2. BALABAN, A. T. Aurel Avramescu – pionier în interpretarea matematică a informaticii și scientometriei. În: *Revista de politica științei și scientometrie* [on-line], serie nouă, vol. 1, martie 2012, nr. 1, p. 71-74. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.rpss.inoe.ro/articles/9/file>, accesat în 13.05.2015.
3. Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. *Cartea centenarului: (1867-1967)*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1968.
4. CÂNDEA, Virgil. Caracterul biblioteconomic al bibliotecilor academice. În: *Studii și cercetări de bibliologie III* (extras), București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, p. 89-121.
5. CÂNDEA, Virgil. În: *Renașterea*, an VIII, nr. 3 (87), martie 1997, p. 23.
6. DEȘLIU, Alex. Virgil Cândea la 75 de ani. Cultura română – valori și drepturi egale în ansamblul culturii universale (I). În: *Saeculum* [on-line], nr. 1, 2002. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.pro-saeculum.ro/arhiva/pdf/saeculum1.pdf>, accesat în 3.02.2015.

7. FEODOROV, Ioana. Donația Virgil Cândea primită de Biblioteca Academiei Române. În: *Revista română de istorie a cărții*, an V, 2008, nr. 5, p. 17.
8. FEODOROV, Ioana. Divanul lui Dimitrie Cantemir în variantă arabă. În: *Academica*, mai-iunie 2007, nr. 6-62, p. 58-61.
9. FEODOROV, Ioana. Biblioteca Profesorului Virgil Cândea. O misiune care continuă. În: *Tabor* [on-line], nr. 1, aprilie 2009. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.tabor-revista.ro/pdf/10336.pdf>, accesat în 3.05.2015.
10. HAIDUC, Ionel. *Tezaurul Academiei Române*, vol. 1-5. București: Editura Academiei Române, 2014.
11. HULUBEI, Horia. Prefață. În: AVRAMESCU, Aurel; CÂNDEA, Virgil. *Introducere în documentarea științifică*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960, p. 3-4.
12. IVANICI, Ioan, Nemuritorii. București: [Agenția Națională de Presă Rompres], 1994.
13. LEAHU, Eugen. *Romania – Cinci preludii ale secolului XXI*, un film document de Eugen Leahu – Mircea Diaconu, Ilie Bădescu, Ștefan Câlția, Alexandru Paleologu și Virgil Cândea vorbind despre tradiție colindătorilor de la ASCOR (Crăciunul anului 1999) [on-line]. Disponibil pe Internet la adresa <https://vimeo.com/8354182>, accesat în 10.05.2015.
14. RUSU-PĂSĂRIN Gabriela. *Dizidență sau rezistență prin cultură*. Timișoara: Helicon, [1993].
15. SCORȚEA, Bogdan. Portret de academician creștin: Virgil Cândea. În: *Ziarul Lumina*, 16 februarie 2014. Disponibil pe Internet la adresa <http://www.ziarullumina.ro/memoriament/portret-de-academician-crestin-virgil-candea>, accesat în 10.05.2015.
16. SINGER, Alexandru, *Dialoguri contemporane*. București: [s.n.], 1999.
17. STEINHARDT, Nicolae ; CIOMOȘ, Virgil. *Jurnalul fericirii*. Cluj-Napoca: Dacia, 1997.
18. ȘIMONCA-OPRIȚA, Diana. Omul și construcția interioară: interviu cu Virgil Cândea realizat în 1 februarie 2004, București. În: *Revista Orizont* [on-line], nr. 9 (1524), septembrie 2009. Disponibil pe Internet la adresa [http://www.romanian-philosophy.ro/newsletter/pages/09_11_noiembrie/\[articole\]Simonca-Oprita_Candea_Orizont.pdf](http://www.romanian-philosophy.ro/newsletter/pages/09_11_noiembrie/[articole]Simonca-Oprita_Candea_Orizont.pdf), accesat în 11.04.2015.
19. ȘTEFĂNESCU, Alex. Din „realizările” regimului comunist – Cărți interzise. În: *România literară* [on-line] 2004, nr. 50. Disponibil pe Internet la adresa http://www.romlit.ro/din_realizarile_regimului_comunist_-_cri_interzise, accesat în 10.05.2015.
20. TĂBUȘ, Elena. Doi ani de la trecerea la Domnul a lui Virgil Cândea. În: *Ziarul Lumina* [on-line], 21 februarie 2009. Disponibil pe Internet la adresa <http://ziarullumina.ro/evocare/doi-ani-de-la-trecerea-la-domnul-lui-virgil-candea>, accesat în 20.01.2015.
21. TUGEARU, Liana. La moartea lui Virgil Cândea. În: *România literară*, nr. 9, 2007. Disponibil pe Internet la adresa http://www.romlit.ro/la_moartea_lui_virgil_cndea.